

gospod, zakaj so izbrali omenjeni travnik na tako tih način za stavbišče poslopja slovenske gimnazije. Dali so parolo že v začetku: vse na tihem in zahrbtno! In glejte, kam bi skoraj prijadrali, ako mogoče že nismo! In sedaj zopet ne bi smel nihče izpregovoriti niti najmanjše, četudi dobro zamišljene besede? Zato pa kliče naš list z vso resnobo: Ne igrajte se s tako eminentno važnimi šolskimi zadevami, ki so vitalnega pomena za naš narod in naše šolstvo!

Nočemu dr. Dečku predbacivati ničesar, nočemo preiskavati, kakšni nagibi so ga tirali do tega pogubnega koraka in kdo je vsemu temu prvi in pravi vzrok; nečemo mu predbacivati sebičnih namenov, kakor so mu to po krivično nekateri listi. To bi ne bilo dostojno. Na človeka, ki je že toliko žrtvoval za narodne namene, celo svoje zdravje, se mora s častjo ozirati vsak. Čudno se nam pa zdi, zakaj ne pojasnijo javnosti vse zadeve. Vse prikrivajo. Možato bi bilo, če je človek kriv, da si položi roko na prsi in reče: Mea culpa! Potuhnjena zahrbtnost ni možata, da pa tudi ni politiška, dokazuje dejstvo, kakšen udarec bi zadali tako važnemu zavodu, ko ne bi prišla javnost v pravem času na sled tej nesrečni zahrbtnosti. O takih točkah mora govoriti vse slovensko razumništvo. V zadevi celjske gimnazije so si tudi štajerski Slovenci edini. Kako je tedaj poedinec, ki je prej soglašal z drugimi Slovenci, opravičen temu nasprotovati in na mah vsi stvari napraviti konec na tak način, ki mora vznevoljiti še takega mlačnega? Nikoli ne sme odločevati volja posameznika in — notabene — v tem slučaju še niti ne strokovnjaka v šolskih zadevah. Kaj neki bi si mislili, recimo, gospodje odvetniki, ko bi se šolniki postavili na isto seperativistično stališče v njihovih zadevah?

Ob tej priliki nam silijo trpke besede v pero. Poklicani faktorji so ravno v tej šolski zadevi sklicali zaupni shod iz vseh slojev, a glejte! — na učiteljski stan, ki je menda tudi v takih zadevah angaževan in ki se jako trudi in pomaga za procvit srednješolskih zavodov, so pa popolnoma pozabili! To je kratkomalo politiška kratkovidnost! Ob tej priliki tudi poudarjamo, da so sklicali — kar pa se vbodoče baje ne bo več zgodilo — že vse polno takih zaupnih shodov ob priliki volitev in ob drugih prilikah, a klicali niso učiteljstva. Duhovniški stan pa je bil vedno prav močno zastopan. Ali se boje, da bi ne nastala bitka, če bi bili prisotni učitelji?

Končujemo za sedaj: Podvizajte se z možato resnobo, in z druženiimi močmi, da bo delo imelo mnogo uspeha!

Žalostna znamenja.

V dobi napredovanja smo. Tako trdijo tisti, ki vidijo samo stvari, ki resnično napredujejo, a so pri tem slepi za dejstva, ki očitno nosijo na sebi znak — nazadovanja. Tudi na šolskem polju opazamo take pojave. Učiteljstvo hrepeni po napredku, podpira napredek in deluje zanj. Mnogokje in čestokrat je zaznati viden napredek, ki se ga slehrni človek razveseli. Nasproti temu pa so gotovi ljudje v vseh državah in deželah, ki sovražijo vsak napredek, se ga boje kakor čuk dneвне svetlobe ter zato izkušajo zavirati nadaljni razvoj. V dosego svojega smotra pa se poslužujejo vseh mogočih sredstev. Mračnjakom in nazadnjakom tega in preteklega

stoletja se je pristudila posebno ljudska šola in ljudskošolsko učiteljstvo, ker so izprevideli, da ta dva izvršujeta apostolsko delo, da se ljudstvo zdravi iz svojega motrila in osvobodi stoletnega hlapčevanja gotovim kastam ter postane svobodno napredno ljudstvo. Zato je tistim strankam, ki imajo med seboj nazadnjaške duhove, med prvimi točkami prva: polastiti se ljudskega šolstva. Oni namreč dobro vedo, kaj so izgubili, ko so izgubili nadvlado nad šolstvom in učiteljstvom. Popraviti hočejo ta nedostatek. V ta namen izkušajo priti po dveh potih do starih krivičnih pravic.

Nazadnjaške stranke delujejo v popolnem soglasju, da bi prišli v višjih šolskih uradih do krmila taki možje, ki bi pokleknili pri prevzetju službe in prisegli, da store samo to, kar bi ukazala vsakemu znana kasta. To bi bili možje, ki bi ugajali mračnjakom.

Po nekaterih deželah se jim je že posrečilo, doseči svoj namen, n. pr. na Nižje Avstrijskem, Tirolskem. To je delo mračnjakov, da pričenjajo na najvišji stopnji.

Drugo stremljenje za pridobitev šolstva pričenjajo drugod. Pri sedanjem učiteljstvu v ogromni večini ne upajo doseči vsega, čeravno bi imeli višje šolske oblasti zastavljene s svojimi zvestimi pristaši. Sedanje učiteljstvo je preveč napojeno svobodomiselnega in naprednega duha, zato se ne da ukloniti mračnjaškim napadom. Posebno na Kranjskem morajo mračnjaki gristi trdi kruh neuspehov, ker ne morejo pridobiti učiteljstva za svoje namené. Prvi poizkus s »Slomškovo zvezo« se jim je korenito ponesrečil, zato vidimo, da stranka mračnjakov na Kranjskem ne more nikamor s svojim zanjkami, ker je vsak lov neuspešen. Zaradi tega pa mračnjaki še niso opustili upov na zmago, temveč zastavili so svoje delo pri drugi strani. **Posvetno učiteljstvo hočejo potisniti v kraj in ga nadomestiti s šolskimi sestrami in brati.** Ko doženejo to, imajo moč v rokah, nihče jim ne vzkrati končne zmage nad napredkom in svobodo. Našega razmotrivanja ne narekuje morda pretirana fantazija, temveč znamenja so se pokazala ravno v polpreteklih dneh, taka znamenja, ki so nas navdala z žalostjo in srdom.

Na Gorenjem Avstrijskem se je pred dobrima dvema mesecema posrečilo naprednim strankam, da so preprečile nastavljenje šolskih bratov na nekih posvetnih šolah. Na Francoskem so namreč spodili mnogo teh ljudi, samoobsebi umevno, da tišče sedaj v druge države. Da se je pri nas na Kranjskem začela era šolskih sester, se bo odlikovalo Novo mesto na prvem kraju s tem, da nastavi na novi višji dekliški šoli same šolske sestre. To je javnosti znan predbožični ukrep l. 1904. napredne občine novo meške.

Klerikalni list »Nova Domovina« je že pred več meseci sprožil idejo, naj se na Kranjskem nastavljaajo šolske sestre, ki so cenejše učne osebe kakor posvetno učiteljstvo.

Kaj značijo ta znamenja za nas posvetno učiteljstvo? Morda kaj veselega? Nel . . . Že sedaj imajo na Kranjskem nekatere šole popolnoma v rokah šolske sestre in frančiškani, n. pr. v Novem mestu deško šolo, v Škofji Loki Ljubljani, Repnjah pri Kamniku, v Mekinah pri Kamniku, v Kočevju, Šmihelu, Trnovem — dekliške šole. Koliko učiteljic bi imelo službe na teh šolah in to povečini v mestih. To nas tepe tista roka, ki jo nekateri naši kolegi in kolegije poljubljajol! Na vseh teh šolah so izpodrinile že sedaj šolske sestre naše učiteljice. Prihodnje

šolsko leto dobe naše tovarišice zopet rivalinje v Novem mestu. Kaj ne, lepa slika bodočnosti!? Ali kaj hočemo storiti proti temu mi učitelji in učiteljice? Ali naj čakamo, da prično na vseh novoustanovljenih šolah delovati kute in klofutarice!? Ako ti bije, dragi tovariš in tovarišica, le količkaj srce za tvoj stan, moraš vzklikniti: Do tu sem, mračnjaki, in nič dalje!

Kvišku povzdignimo srce in pogumno nastopimo proti tistim, ki nas hočejo odsloviti in nas nadomestiti s šolskimi sestrami in brati.

Stopiti pa moramo tudi med ljudstvo, preden mu ne ukažejo znani ljudje pod smrtnim grehom, da naj zahteva namesto sedanjih šol — redovne šole s šolskimi sestrami in brati. Povejmo tistim, ki ne vedo, da se po drugih deželah branijo teh bratov in sester in jih zato pode iz svojih dežel. Branijo pa se jih zato, ker niso oni vneti za blagor ljudstva, temveč vneti so za tisto bisago, ki nima nobenega vrha ne dna. Kaj vse so počenjale že take sestre in brati z otroki, tega ne moremo zapisati. Mladino vzgojujejo v hinavce in fanatične pobožnjake, ki pa svojemu bližnjemu lahko store najslabejše. Narod, ki ima take vzgojitelje, propade moralno in gmotno. Zahtevajmo od šolskih oblasti, naj nam ne devljejo okolo vratu zanjke z nastavljenjem omenjenih kutarjev. Pravico imamo samo mi do javnih učiteljskih mest! Čemu smo se pa trudili z učenjem, zapravljali denar in čas, ako nas hočejo v doglednem času postaviti neusmiljeno pod kap?!

Posebno pa se s temi vrstami obračamo do drugih korporacij, ki imajo kaj govoriti pri šolstvu. Pozivljemo vse svobodne elemente v njih, naj takoj v začetku začno boj proti vsiljevanju šolskih bratov in sester. Svobodno posvetno učiteljstvo je garancija za svobodo in prosveto. Ako pademo mi, ugasne svoboda in prosveta. Ako nam pa bodo napredni občinski zastopi tako pred nos postavljali šolske sestre, umaknimo se že danes od vsega delovanja. Čemu bi bile pozneje žrtve?! Oblecimo vsi s slovenskim razumništvom vred spokorno obleko in živimo le spokornosti in pobožnosti. Delujmo, da se uresničijo pobožne želje, da na Kranjskem zavladajo redovne šole s pobožnimi šolskimi brati in sestrami!

Ti pa, dragi tovariš in tovarišica, ki bi ti ne ugajala ta lepa bodočnost, vzemi potni les v roke in pojdi v deželo, kjer se ni bati, da ti trud in trpljenje poplačajo z nehvaležnostjo!

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

**Hranilnica in posojilnica Učiteljskega
konvikta v Ljubljani,**

registrovana zadruga z omejenim jamstvom,

Promet do konca svečna 1905 K 26.550.72.

Trnje in osat.

IV.

Da je učiteljstvo v najugodnejšem gmotnem položaju, da je njegova služba sladka kakor mana, da mu življenje poteka kakor pomladni sen, to so znali že stari Rimljani, ki so — uvažuje vse prijetnosti učiteljske službe — skovali nad

vse vabljev in lep pregovor: »Kogar črtijo bogovi, ga napravijo za učitelja.« Stari Rimljani so bili praktični možje, ki so dobro vedeli, kaj je grenko in kaj sladko. Zato so pa dobrote našega stanu in naše službe označili na tako jedrnat način. Oni pregovor je še in celo v popolnejši meri v veljavi, in da se ne izgubi, zato je preskrbljeno na vse strani — in menda tudi za vse čase. Človek se čudi, s kako občudovanja vredno solidarnostjo skrbje naši poklicani in nepoklicani faktorji, da ne pride oni rek ob kredit. Škoda bi res bilo lepega pregovora, ki je dosegel tako častljivo starost! Ali naj stare Rimljane in njihove pregovore stavimo na laž? Ali naj se učiteljstvu tako ali tako delovanje polajša in pomanjša? — skrb za vsakdanji kruhek. Mar naj se mu dajejo tudi najbolj opravičene ugodnosti — da bo sito — in s tem razveljavi rek, ki je priznan že stoletja in stoletja? Prosimo, kam pa pridemo s politiko! Opravičeno bi nam očitali liberalizem v najlepši in najblažji obliki. — Ta bi bila lepa, da bi ljudem ki vzgajajo deco, ljudem, ki so nas vzgojili, da bi ljudem, ki drugega ne store, kakor da vzgajajo bodoči rod in dajejo podlago raznim stanovom: delavcu, diurnistu, svetniku, župniku, škofu, ministru in sploh vsem, ki znajo pisati in brati, da bi takim ljudem, ki jih sicer prilično imenujejo pijonirje kulture in ki smo jim dolžni največjo hvaležnost, da bi takim ljudem na ljubo razveljavili oni lepi rimski rek?! Ne, to ne gre! Kje pa ostane potem naša slovenska kultura, naše rodoljubje in domoljubje, ki poganja krasne cvetke, kadar gre za to, da učiteljski pari ne privoščiijo koščka trdo in krvavo zasluženega kruha. Ali ni že davkov dovolj? Skrbimo rajši, kako bomo s pridom krmili krave, konje, pse in mačke.

Naše stoletje tako radi imenujejo humanno, in naše države se tako rade ponašajo s svojo humaniteto, in to z vso pravico: saj je preskrbljeno za pse, mačke, gade, tatove, roparje in morilce. Le učitelji ničesar ne vedo o tej toli hvalisani humaniteti. Menda se je ravno pred našimi durmi ustavila, obrnila hrbet in šla dobrote delit med bolj potrebne in koristne sloje nego je učiteljski stan.

Najlepše je pa, da nam pravijo: »Oglasite se!« — kadar molčimo, in — »Nikdar niso siti!« kadar govorimo. Z zadnjim zadenejo vedno v črno, zakaj resnično: nikdar nismo siti, ker nam merodajni faktorji ne narežejo toliko kruha, da bi se najedli dositega, četudi so naših želodcev zahteve sila ponižne in skromne.

No, imeli so, kakor zatrjujejo od vseh strani, v preteklem letu najboljši namen, da nam zvišajo plače. Napravljen je že bil tudi načrt, kako jih bodo zvišali. Žal ostalo je le pri namenu in načrtu — do izvedbe ni prišlo — ostalo je pri starem, t. j. pri stari misli. Nadejali smo se potem, da jih z Novim letom pomaknejo kaj več v višje plačilne razrede. Kaj pa! Še manj nego lani. Ostalo nam je še eno upanje, in krčevito se ga je učiteljstvo oprijelo. Sanjalo je, da dobi draginjsko doklado, dokler ne povišajo plač. Bile so sanje. »Moj up je šel po vodi« — dobili niso ničesar; besede, obljube, načrti — pri tem je ostalo. Naj bi bilo ostalo, da se da s tem kaj kupiti, pa — žal! — ta denar pač poznajo po raznih prodajalnah, a zanj ne dajo nič! — Izjalovili so se nam torej vsi upi. Pomoči od nikjer!

Krivicu bi pa delali, ako bi rekli »nikjer!« — Tam na Gorenjskem v Trziču se je zgodilo nekaj, kar naj bi bilo v zgled mnogim, mnogim drugim krajem. Krajni šolski svet je sklenil, da da vsemu učiteljstvu, dokler ne zvišajo plač — draginjsko doklado! — Ni naš namen, da